

Historie,
dansk og
kristendom

HISTORIE OG GRÆNSELAND HISTORISKE TEKSTER

Lærervejledning

Indhold

1. Om e-bogen	3
2. Sådan bruges e-bogen	4
2.1 E-bogslæser	4
2.2 Ekstra støtte	4
2.3 Læsemetoder	4
3. Dansk, historie og kristendom	6
3.1 Samspejlet mellem dansk, historie og kristendom	6
3.2 Forløbets længde	7
3.3 Til historielæreren:	7
3.3.1 <i>Læringsmål historie</i>	7
3.3.2 <i>Forslag til elevmål, historie</i>	7
3.3.3 <i>Sønderjylland eller Nordslesvig</i>	8
3.4 Til dansklæreren	8
3.4.1 <i>Læringsmål dansk</i>	8
3.4.2 <i>Forslag til elevmål, dansk</i>	9
3.4.3 <i>Genrepædagogik</i>	10
3.5 Til kristendoms læreren	11
3.5.1 <i>Læringsmål kristendom</i>	11
3.6 Sådan arbejder man med både dansk, historie og kristendom	12
3.7 Supplerende opgaver	12

Lærervejledning til e-bogen Historie og Grænseland. Historiske tekster.

Udarbejdet af Else Lauridsen, Rikke Brink og Sybilla Nitsch.

Udgivet af Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og Dansk Skoleforening for Sydslesvig

ISBN: 978-87-92994-24-0 (EPUB) 978-87-92994-22-6 (iBooks)

1. Om e-bogen

Den dansk-tyske grænseregion har igennem historien dannet rammen om flere store historiske begivenheder. Bedst kendt er nok krigen i 1864 og genforeningen i 1920, som begge forandrede danmarkskortet. Områdets historie er altså ikke kun Sønderjyllands og Sydslesvigs historie, men hele Danmarks historie. Samtidigt fremstår området i dag som et eksempel på, hvordan mennesker kan lære at leve fredeligt sammen trods en konfliktfyldt og til tider blodig fortid.

De to e-bøger, *Historie og grænseland. Historiske tekster* og *Historie og identiteter*, fortæller grænselandets historie fra 1864 og frem til i dag. Hver af de to e-bøger har samtidig et tydeligt danskfagligt fokus. Igennem arbejdet med *Historie og grænseland. Historiske tekster* lærer eleverne at læse og skrive historiske tekster. I *Historie og identiteter* arbejder eleverne med temaet identitet, idet de ved at spejle sig i det danske mindretals historie blive klogere på, hvem de selv er, og hvad der er vigtigt for dem.

Denne e-bog, *Historie og grænseland. Historiske tekster*, henvender sig til fagene historie, dansk og kristendom i 4.-5. klasse.

E-bogen fortæller Sønderjyllands og Sydslesvigs historie fra 1864 og frem til 1918. Med udgangspunkt i historien lærer eleverne at læse og skrive historiske tekster. E-bogen behandler emnerne historiske tekster, mindretal, krigen i 1864, dansk under tysk styre, 1. verdenskrig og mindesmærker. E-bogen er interaktiv og indeholder bl.a. tekster, billeder, videoer og interaktive opgaver. E-bogen præsenterer eleverne for forskellige former for historiske kilder: Fotografier og malerier, dagbøger, erindringer, aviser, lydfiler, videoer m.v. Hvor ikke andet er angivet, er der anvendt materiale fra arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.

E-bogen er udviklet i et samarbejde mellem Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Dansk Skoleforening for Sydslesvig og Munkevængets Skole i Kolding. Bogen er udviklet med støtte fra Folketingets Sydslesvigudvalg.

2. Sådan bruges e-bogen

2.1 E-bogslæser

E-bogen er udgivet både i EPUB og iBooks-formatet.

iBooks-versionen af e-bogen giver den bedste læseoplevelse. iBooks-bøger kan kun læses på Apples devices, fx iPad og Macbook. E-bogen i iBooks-format kan downloades fra iBooks Store, som man finder via iBooks-app'en.

EPUB-versionen findes med og uden "knapper". Vha. "knapperne" kan eleverne bl.a. trykke på svære ord og få vist ordforklaringer undervejs i teksten. Denne EPUB-versionen af e-bogen skal læses i en e-bogslæser, der understøtter EPUB 3. Vi anbefaler, at man anvender Adobe Digital Edition, som kan hentes gratis i fx Google Play.

EPUB-versionen findes også uden "knapperne". Den kan bl.a. læses i Adobe Digital Edition og Radium (gratis udvidelse til Google Chrome-browseren).

2.2 Ekstra støtte

E-bogen indeholder flere elementer, som kan hjælpe elever, som har behov for ekstra støtte:

- E-bogen indeholder en række ordforklaringer, som hjælper eleverne til at forstå teksten.
- E-bogen indeholder en række videoer, som understøtter bogens tekster.
- Kapitel 2, Historiske tekster, indeholder en introduktion til at læse og forstå historiske tekster.

2.3 Læsemetoder

I læsningen af e-bogen kan man differentiere med følgende læsemetoder efter klassens behov:

- Individuel læsning.
- Læsning med læsemakker, hvor eleverne skiftes til at læse op for hinanden.
- Læsning med læsemakker, hvor den ene læser højt og den anden genfortæller afsnittet.
- Læsning med læsemakker, hvor den ene læser højt, og den anden forudsiger, hvad der sker i næste afsnit.
- Læsning med fokus på svære ord, hvor den ene læser højt, og den anden forklarer de svære ord i teksten, evt. ved hjælp af ordbogsopslag.

- Rollelæsning i grupper á fire elever. Én læser op, én genfortæller teksten, én laver en overskrift til afsnittet, og én forklarer, hvordan teksten hænger sammen med det tidligere afsnit, eller forudsiger, hvad der sker i næste afsnit.

3. Dansk, historie og kristendom

Bogen henvender sig primært til fagene dansk og historie. Derudover indeholder bogens 7. kapitel en række opgaver, som henvender sig til faget kristendom.

3.1 Samspelet mellem dansk, historie og kristendom

Historiefagligt fokuserer bogen på Sønderjyllands, Sydslesvigs og det danske mindretals historie fra 1864 til 1918. Danskfagligt arbejder bogen med den historisk berettende genre, og undervejs i bogen anvender eleverne den danskfaglige teori på teksterne om Slesvigs historie. På denne måde understøtter dansk- og historiefaget hinanden. Historieteksterne anvendes som eksempler til at forstå danskfaglige problemstillinger, og elevernes evne til at forstå og selv formulere historiske tekster styrkes.

Bogens 7. kapitel omhandler mindesmærker, og med udgangspunkt i to konkrete eksempler (Istedløven og Knivsbjerg) giver historieteksterne anledning til at diskutere kristendomsfaglige emner: Hvorfor har vi behov for at mindes nogen eller noget, hvorfor har vi kirkegårde, og hvad fortæller gravstenene os?

Bogen indeholder 10 kapitler:

Kapitel	Fokus		
	Historie	Dansk	Kristendom
1: Intro	-	-	-
2: Historiske tekster	-	Teori om historiske tekster.	-
3: Mindretal	Hvad er et mindretal, og hvordan er de opstået?	-	-
4: Krigen i 1864	Krigen i 1864.	Strukturen i historiske tekster: Hvor er overskriften, baggrunden og begivenhederne?	-
5: Danskerne i Slesvig	Livet som dansker i et tysk Slesvig.	Sproget i historiske tekster: datid, årsags-forbindere og tids-forbindere.	-
6: 1. verdenskrig	1. verdenskrig.	Ord som fortæller om tid.	-
7: Mindesmærker	Mindesmærker, Istedløven og Knivsbjerg.	-	Mindesmærker, at mindes nogen, kirkegårde, gravsten
8: Skriv selv	Eleverne skriver selv tekst om det danske mindretals historie.	Eleverne skriver selv en historisk tekst.	-
9: Ordbanken	Fagord.	Fagord, svære ord.	-

10: Kilder	Oversigt over kilder anvendt i e-bogen.	Oversigt over kilder anvendt i e-bogen.	-
------------	---	---	---

FIGUR 1: E-BOGENS INDHOLD

3.2 Forløbets længde

Hvis man ønsker at arbejde med hele e-bogen, bør man afsætte omkring 30 lektioner til forløbet. Man kan dog også vælge at fordybe sig i dele af teksterne og kilderne eller blot et enkelt kapitel.

3.3 Til historielæreren:

E-bogen gennemgår Slesvigs og det danske mindretals historie fra 1864 til 1918.

3.3.1 Læringsmål historie

E-bogen understøtter arbejdet med nedenstående læringsmål for faget historie:

Kronologi og sammenhæng

- Eleven kan relatere ændringer i hverdag og livsvilkår over tid til eget liv

Kildearbejde

- Eleven kan anvende kilder til at opnå viden om fortiden

Historiebrug

- Eleven kan fortælle om, hvordan mennesker er påvirket af og bruger historie

Konstruktion og historiske fortællinger

- Eleven kan konstruere historiske fortællinger
- Eleven har viden om struktur i historiske fortællinger

3.3.2 Forslag til elevmål, historie

- Jeg ved, hvad et mindretal er
- Jeg har viden om Slesvigs og det danske mindretals historie og kan bruge denne viden til at skabe egne produkter
- Jeg har viden om livet som mindretalsdanser i perioden 1864-1918
- Jeg har viden om krigen i 1864
- Jeg har viden om 1. verdenskrig

- Jeg har viden om mindesmærker og hvorfor, vi mindes begivenheder og mennesker, vi har mistet
- Jeg har viden om tidslinjer og kan bruge dette til selv at lave tidslinjer
- Jeg kan få ny viden om historien igennem erindringer, dagbøger, videoer, lydfiler og billeder

3.3.3 Sønderjylland eller Nordslesvig

Før genforeningen i 1920 dækkede betegnelsen Sønderjylland over hele hertugdømmet Slesvig, dog ikke Ærø og Femern. For at undgå forvirring omkring betydningen af ordet Sønderjylland før og efter 1920, taler e-bogen konsekvent om Slesvig, som kan deles op i Nordslesvig (svarende til hvad vi i dag kalder Sønderjylland) og Sydslesvig. Vi er dog opmærksomme på, at navnene Sønderjylland og Nordslesvig har haft forskellige nationale betydninger.

I dag benyttes navnet Sønderjylland normalt i Danmark, og befolkningen omtales som sønderjyder. Blandt medlemmerne af det tyske mindretal i Danmark er det mere almindeligt at tale om Nordslesvig og nordslesvigere.

I perioden 1864-1920, hvor området var en del af Tyskland, begyndte mange dansksindede at bruge udtrykket Sønderjylland. Det var for at signalere forbindelsen til Jylland og Danmark. Især efter genforeningen blev området konsekvent kaldt Sønderjylland, fordi danskerne på den måde kunne markere, at det nu var en del af Danmark.

Frem til afslutningen af 2. verdenskrig talte man fra tysk side om Nordslesvig. Den underliggende betydning var, at det var et tysk område, der igen skulle gøres til en del af Tyskland. Efter krigen er den nationale betydning tonet ud. Det har ikke længere national-politisk betydning, om man siger Nordslesvig eller Sønderjylland.

3.4 Til dansklæreren

Et væsentligt danskfagligt formål med e-bogen er at undervise eleverne i at læse og skrive historiske tekster. E-bogen støtter sig i sit arbejde med historisk berettende tekster op ad genrepædagogikken. En genrepædagogisk tilgang til danskfaget er dog ikke en forudsætning for at kunne anvende e-bogen i danskundervisningen. Du kan læse mere om genrepædagogikken i næste afsnit.

3.4.1 Læringsmål dansk

E-bogen understøtter arbejdet med nedenstående læringsmål for faget dansk. Vær opmærksom på, at e-bogen hovedsagligt er bygget op omkring 4. klasses slutmål. Teksters og opgavers udformning gør dog, at e-bogen også kan bruges i 5. klasse, og man kan overveje, om man vil supplere med 6. klasses slutmål.

Læsning

Forberedelse

- Eleven kan formulere enkle læseformål
- Eleven har viden om oplevelseslæsning og faglig læsning

Fremstilling

Forberedelse

- Eleven kan udarbejde idéer på baggrund af andre tekster
- Eleven har viden om metoder til at undersøge sprog og struktur i tekster
- Eleven kan opdele fremstillingsprocessen i mindre dele
- Eleven har viden om enkle fremstillingsprocesser

Fremstilling

- Eleven kan udtrykke sig kreativt og eksperimenterende
- Elever har viden om ordforråd og sproglige valgmuligheder
- Eleven kan udarbejde multimodale æstetiske og faglige tekster
- Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer

Fortolkning

Perspektivering

- Eleven kan sætte teksters tema ind i et tidsperspektiv
- Eleven har viden om måder til at sætte tekster i et tidsperspektiv på

Kommunikation

It og kommunikation

- Eleven kan begå sig i et virtuelt univers
- Eleven har viden om digitale profiler og digital kommunikation

3.4.2 Forslag til elevmål, dansk

Gennemgående for hele bogen:

- Jeg kan bruge forskellige strategier til at forstå ukendte ord i teksterne
- Jeg kan læse forklaringer på svære ord og forstå disse

- Jeg har viden om læseforståelsesstrategier og ved, hvordan jeg skal bruge dem, når jeg læser historiske tekster
- Jeg har viden om historiske tekster og deres opbygning og sprog og kan bruge dette, når jeg læser og selv skriver historiske tekster

Kapitlet Skriv selv:

- Jeg kan selv skrive en historisk tekst

3.4.3 Genrepædagogik

Vi beskæftiger os dagligt med en række forskellige genrer. Vi anvender én genre, når vi taler med familien, en anden, når vi læser en avisartikel og en tredje, når vi skriver et opslag på Facebook. Når vi taler og skriver, vælger vi det sprog og den struktur, der bedst passer til formålet.

I genrepædagogikken søger man at øge elevernes forståelse af tekster og elevernes evne til selv at formulere sig mundtligt såvel som skriftligt ved at arbejde med genrer og deres særlige sproglige og strukturelle træk. Læreren underviser således i sprog og indhold på samme tid.

Genrepædagogikken arbejder med tre overordnede genrefamilier, som hver kan inddeles i en række genrer. Se tabellen nedenfor. I denne e-bog lærer eleverne om den historisk berettende genre. Denne genres særkende er beskrevet i e-bogens kapitel 2, Historiske tekster.

Nogle af artiklerne i e-bogen læner sig meget op ad informerende beskrivelser, idet de ikke beskriver bestemte begivenheder, men omhandler fx skolen fra 1864-1920 og livet som krigsbarn under 1. verdenskrig. Disse tekster går i dybden med enkelte emner eller beskriver årsager. Teksterne kan ses som delelementer eller begivenheder i en lang historisk berettende tekst om Slesvigs historie. Informerende beskrivelser kaldes ofte for faktatekster. Formålet med denne teksttype er at forklare og fortælle om et emne.

Du kan læse mere om genrepædagogik i Johansson og Ring (2013): Lad sproget bære.

Genrepædagogik i praksis. Akademisk Forlag.

Genrefamilier	Beretterfamilien	Kronologisk beretning	Personligt berettende genre		
			Narrativ		
		Ikke-kronologisk beretning	Nyhedsartikel		
	Faktafamilien	Historiske tekster		Selvbiografi	
				Biografi	
				Historisk berettende genre	
		Forklaringer		Sekventiel forklaring	
				Faktoriel forklaring	
				Konsekvensforklaring	
				Årsagsforklaring	
		Instruktioner		Instruktion	
				Anvisninger eller ordensregler	
		Informerende beskrivelser		Informerende beskrivelse	
				Klassificerende eller taksonomisk beskrivelse	
				Komponentbeskrivelse	
		Evalueringsfamilien	Argumentationer		Argumenterende genre
					Diskussion
Responser			Personlig refleksion		
			Anmeldelse		
			Fortolkning		

FIGUR 2: GENRER, JOHANSSON OG RING (2013) S. 25

3.5 Til kristendomslæreren

E-bogens kapitel 7 handler om mindesmærker. Kapitlet indeholder opgaver, som lægger op til samtale om det at mindes begivenheder og afdøde mennesker. Desuden indeholder kapitlet et forslag til en ekskursion til en kirkegård.

3.5.1 Læringsmål kristendom

Livsfilosofi og etik

- Eleven kan udtrykke sig nuanceret om den religiøse dimensions indhold og betydning ud fra grundlæggende tilværelsesspørgsmål og etiske principper

Kristendom

- Eleven kan forklare, hvad kristendom er, og gengive hovedtræk i kristendommens historie, herunder folkekirkens betydning i Danmark

3.6 Sådan arbejder man med både dansk, historie og kristendom

Figur 1 viser, hvordan de enkelte kapitler arbejder med dansk, historie og kristendom.

For at sikre sammenhængen mellem fagene bør lærerne koordinere forløbet og fordele teksterne imellem sig - både inden forløbets start og undervejs i forløbet.

I kapitel 2 opfordres klassen til at lave en tidslinje, som opdateres løbende i forløbet. Tidslinjen kan være et godt redskab til at binde dansk- og historiefaget sammen på. Den fungerer som et løbende noteapparat og bidrager samtidigt til, at både lærere og elever bevarer overblikket.

E-bogen har stor fokus på arbejdet med nye og svære ord. Dette arbejde understøtter især dansk- og historiefaget og er med til at knytte fagene sammen. Som en del af dette arbejde kan man lave en fysisk ordbank, som hænger i klassen. Her kan hvert fag løbende tilføje ord.

Det anbefales også, at man arbejder med forskellige forforståelsesopgaver inden læsningen af teksterne. Der findes flere forslag hertil i lærervejledningens afsnit 3.7 Supplerende opgaver.

Bogens danskfaglige indhold er koncentreret i starten af e-bogen. Elevernes arbejde med selv at skrive en historisk tekst (kapitel 8) kan derfor med fordel starte, mens eleverne arbejder med kapitlerne 3-7, idet disse kapitler fokuserer mere på historiefaget end danskfaget. Dansk læreren kan supplere med viden og små opgaver om historiske tekster undervejs. Se forslag i lærervejledningens afsnit 3.7 Supplerende Opgaver.

E-bogen er ikke en arbejds-selv-bog. Den kræver, at læreren introducerer eleverne for tekster og opgaver og følger op herpå.

3.7 Supplerende opgaver

E-bogen indeholder en række opgaver. Hvis man ønsker flere opgaver til e-bogen, følger her en række forslag:

Forforståelsesopgaver, opbygning af viden (Generelt om historiske tekster)

- Quiz og byt med ord (cooperative learning-struktur)
 - Ordene fra ordbanken skrives på små kort, kortene deles ud blandt eleverne, eleverne forklarer ordene for hinanden og bytter herefter kort.
- Eleverne laver forklaringer af ord og begreber, fx på video.

Forforståelsesopgaver med fokus på en særlig historisk tekst

- Løbedikat med ord fra teksten
 - Lad ordene fra ordbanken hænge rundt på skolen. Eleverne skal læse et ord ad gangen og derefter løbe tilbage til klasselokalet for at skrive det ned.
- Ekspertgrupper
 - Eleverne opdeles i grupper, som bliver eksperter på hver deres område. Grupperne undersøger ord eller emner forud for læsning og fortæller om dette til klassen.
- Forudsig handling på baggrund af nøgleord, titel og indledende sætning, som er fundet på forhånd.
- Lav inspirationsvæg, hvor eleverne skriver på gule sedler, hvad de allerede ved om emnet.
- Layout-opgave
 - Kan man ud fra layoutet bestemme teksttypen/genren?

Efter læsning

- Hultekster
 - Benyt tekster fra e-bogen, men tag ord fra ordbanken ud af teksten. Få eleverne til at gennemskue, hvilke ord der mangler.
- Interviews
 - Lad eleverne interviewe hinanden om emner fra e-bogen.
- Dobbeltcirkler med svære ord (cooperative learning-struktur)
 - Eleverne står i to cirkler inden i hinanden. Eleverne i den inderste cirkel står med front mod eleverne i den yderste cirkel, således at eleverne står overfor hinanden to og to. Læreren siger nu et ord fra ordbanken, som eleverne i den inderste cirkel skal forklare for eleven, som står overfor. Derefter rykker den yderste cirkel et skridt til højre, så alle elever nu står overfor en ny kammerat. Læreren siger endnu et ord, som eleverne skal forklare. Hvis eleven ikke kan svare, kan han/hun spørge sidemanden.